

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

ΔΟΥΚΟΣ ΜΠΟΦΩΡ 7, 712 02 ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΚΡΗΤΗ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΡΗΤΗΣ
2014-2020

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ:

ΙΟΥΛΙΟΣ 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ευρωπαϊκό
Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Στο πλαίσιο της διαδικασίας κατάρτισης της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020, έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία κατάρτισης της ΣΜΠΕ και η διαβούλευση με την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΚΑ (Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος). Η διαδικασία διαβούλευσης με τις αρμόδιες υπηρεσίες και το ενδιαφερόμενο κοινό ξεκινάει άμεσα.

ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί την **Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020**, η οποία ανατέθηκε στην εταιρία SPEED Σύμβουλοι Ανάπτυξης ΑΕ, με την Απόφαση Ανάθεσης του Περιφερειάρχη Κρήτης με αρ. πρωτ. 8491/27-11-2013 και την από 24/12/2013 σχετική Σύμβαση του έργου: «Σύμβουλος εκπόνησης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020».

Η μελέτη εκπονήθηκε με βάση την Οδηγία 2001/42/ΕΚ «Σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001 και την ΚΥΑ 10717/5.9.2006 (ΦΕΚ 1225 Β') του ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ.

Στο πλαίσιο εκπόνησης της μελέτης διερευνώνται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των προτάσεων που περιέχονται στο ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020, η προσέγγισή τους σε στρατηγικό επίπεδο και τέλος η ανάδειξη της βέλτιστης επιλογής ανάμεσα στις προτεινόμενες εναλλακτικές λύσεις.

Σκοπιμότητα και στόχοι του Προγράμματος

Ο σχεδιασμός της νέας προγραμματικής περιόδου για την Περιφέρεια Κρήτης στοχεύει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των αδυναμιών συμπεριλαμβανομένων ιδιαίτερα των ασυνεχειών στην παραγωγική διαδικασία και στην ενίσχυση των ισχυρών σημείων της περιφερειακής οικονομίας. Στόχος είναι η δημιουργία προϋποθέσεων για τον αναπροσανατολισμό της τοπικής οικονομίας, την έξοδο από την κρίση και την ένταξη σε πορεία έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Το όραμα του αναπτυξιακού σχεδίου για την Κρήτη, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020, είναι: «Δυναμική και Βιώσιμη Κρήτη». «Δυναμική» με την έννοια της ύπαρξης μιας- ολοκληρωμένης στρατηγικής εξόδου από την κρίση, με επενδύσεις και ενίσχυση των διασυνδέσεων και του εξαγωγικού χαρακτήρα των «Δυναμικών Τομέων: αγροδιατροφικός, πολιτισμός,- τουρισμός, περιβάλλον, οικονομία της γνώσης». «Βιώσιμη» σε όρους, οικονομικούς, περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς. «Βιώσιμη σε όρους οικονομικούς»: επιδιώκεται διατηρήσιμη ανάπτυξη που στηρίζεται σε χαρακτηριστικά της περιφέρειας, σταθερής διαχρονικής αξίας «πολιτισμός – Κρητική διατροφή» όπου υπάρχει ισχυρό υπόβαθρο για την ενίσχυση της εξωστρέφειας και της αυξημένης ανταγωνιστικότητας. «Βιώσιμη σε όρους περιβαλλοντικούς»: προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. «Βιώσιμη σε όρους κοινωνικούς»: ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς με παράλληλη αντιμετώπιση των φαινομένων φτώχειας και ενίσχυση των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων.

Λαμβάνοντας υπόψη τους στρατηγικούς περιβαλλοντικούς στόχους, όπως διαμορφώνονται από τις νομοθετικές απαιτήσεις και τα στρατηγικά κείμενα, πραγματοποιείται στο πρώτο αυτό στάδιο η αξιολόγηση των προτεραιοτήτων και της συνολικής στρατηγικής του Προγράμματος, σε σχέση με του στρατηγικούς στόχους για το περιβάλλον.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι κυριότεροι περιβαλλοντικοί στόχοι.

Πίνακας: Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Τομέας Ελέγχου		Περιβαλλοντικός Στόχος
Ατμόσφαιρά, κλίμα	A1	Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου
	A2	Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής αποδοτικότητας κτηρίων, βιοκλιματικός σχεδιασμός
	A3	Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ
Βιοποικιλότητ α, Χλωρίδα και Πανίδα	B1	Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη)
	B2	Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών
Ύδατα	Y1	Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού
	Y2	Μείωση των ρυπαντικών φορτίων αποβλήτων που καταλήγουν στα επιφανειακά ή υπόγεια ύδατα
	Y3	Καλή κατάσταση θαλάσσιων υδάτων
Έδαφος	E1	Ελαχιστοποίηση παραγόμενων αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείρισής τους
	E2	Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση
	E3	Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης
	E4	Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές
	E5	Προστασία εδάφους από ρύπανση
Πληθυσμ ός - Υγεία	ΠY1	Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο
	ΠY2	Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο
Πολιτισμός	Π1	Περιορισμός της αστικοποίησης εδαφών
	Π2	Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και ενσωμάτωση στο σχεδιασμό της τοπικής αρχιτεκτονικής

Οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του Προγράμματος έχουν σημαντική συνάφεια με του στρατηγικούς περιβαλλοντικούς στόχους και περισσότερο μέσω των δράσεων του Άξονα Προτεραιότητας 2 και 1, και συγκεκριμένα μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, της διαχείρισης των υγρών και στερεών αποβλήτων, του ολοκληρωμένου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και του σχεδιασμού της αντιμετώπισης των καταστροφών. Ακόμα προβλέπονται δράσεις για την ανάδειξη της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς καθώς και βελτίωση των συνθηκών ασφάλειας με βασικές υποδομές δικτύων μεταφοράς.

Σύντομη περιγραφή του Προγράμματος

Κατά το σχεδιασμό του Προγράμματος επελέγη η επικέντρωση της αναπτυξιακής προσπάθειας σε **πέντε βασικούς Άξονες Προτεραιότητας** με συγκέντρωση των πόρων σε 23 επενδυτικές προτεραιότητες.

Οι Άξονες Προτεραιότητας στηρίζονται σε μια λειτουργική σύνθεση των θεματικών στόχων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020 όπως αυτοί έχουν εξειδικευθεί σε περιφερειακό επίπεδο και είναι:

- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 (ΕΤΠΑ): Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης.
- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2 (ΕΤΠΑ): Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη.
- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3 (ΕΤΠΑ): Ενίσχυση της εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη.
- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 (ΕΚΤ): Προώθηση της απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές.
- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5 (ΕΚΤ) : Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται μία συνολική επισκόπηση της επενδυτικής στρατηγικής του Προγράμματος.

Πίνακας: Συνολική επισκόπηση της επενδυτικής στρατηγικής του Προγράμματος

Άξονας προτεραιότητας	Ταμείο (ΕΤΠΑ ¹ , Ταμείο Συνοχής, ΕΚΤ ² ή ΠΑΝ) ³	Στήριξη της Ένωσης ⁴ (σε ευρώ)	Ποσοστό της συνολικής στήριξης της Ένωσης για το επιχειρησιακό πρόγραμμα ⁵	Θεματικός στόχος ⁶	Επενδυτικές προτεραιότητες ⁷	Ειδικοί στόχοι που αντιστοιχούν στην επενδυτική προτεραιότητα
1	ΕΤΠΑ	9.379.535,00	2,70%	1. Ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας	1β) προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην Ε&Κ, ανάπτυξης δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς εξειδίκευσης, καθώς και στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, πιλοτικών γραμμών, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής	1 - Αύξηση του βαθμού ενσωμάτωσης της τεχνολογικής και μη καινοτομίας, στους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης»
1	ΕΤΠΑ	3.200.00,00	0,92%	2. Βελτίωση της πρόσβασης σε ΤΠΕ, της χρήσης και της ποιότητας τους	2 β) ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ	2 - Αύξηση της χρήσης ΤΠΕ στις επιχειρήσεις για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων ψηφιακών εφαρμογών
1	ΕΤΠΑ	4.579.535,00	1,32%	2. Βελτίωση της πρόσβασης σε ΤΠΕ, της χρήσης και της ποιότητας τους	2 γ) ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία	3 - Αύξηση των παρεχόμενων ψηφιακών υπηρεσιών από τον Δημόσιο Τομέα

¹ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

² Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

³ Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων.

⁴ Συνολική στήριξη της Ένωσης (συμπεριλαμβανομένης της κύριας κατανομής και του αποθεματικού επίδοσης).

⁵ Στοιχεία ανά Ταμείο και άξονα προτεραιότητας.

⁶ Τίτλος του θεματικού στόχου (δεν ισχύει για την τεχνική συνδρομή).

⁷ Τίτλος της επενδυτικής προτεραιότητας (δεν ισχύει για την τεχνική βοήθεια).

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020

1	ΕΤΠΑ	9.600.000,00	2,76%	3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	3 α) προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων	4 - Η αύξηση των νέων καινοτόμων επιχειρήσεων
1	ΕΤΠΑ	14.538.603,00	4,17%	3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	3 γ) προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με την διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων	5 - Η αύξηση των επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας
2	ΕΤΠΑ	18.897.260,00	5,43%	4. Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	4 γ) στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης	6 - Η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, δημοσίων χώρων, οχημάτων και μέσων του δημοσίου
2	ΕΤΠΑ	1.600.000,00	0,46%	4. Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	4 στ) προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας στις τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και της υιοθέτησης αυτών	7 - Η αύξηση των καινοτόμων εφαρμογών στον τομέα της ενέργειας
2	ΕΤΠΑ	18.283.831,00	5,26%	5. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης των κινδύνων	5β) προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών	8 - Η βελτίωση των υποδομών και μέσων αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον
2	ΕΤΠΑ	8.000.000,00	2,30%	6. Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6 α) επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	9 - Μείωση, επαναχρησιμοποίηση, κομποστοποίηση, χωριστή συλλογή και ανακύκλωση αποβλήτων
2	ΕΤΠΑ	63.467.067,00	18,24%	6. Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6 β) επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	10 - Η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων στον παράκτιο χώρο της Κρήτης και η προστασία του υδροφόρου ορίζοντα 11 - Η βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση των υδάτινων πόρων και η εξασφάλιση καλής ποιότητας πόσιμου νερού σε όλους τους κατοίκους της Κρήτης

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020

2	ΕΤΠΑ	20.000.000,00	5,75%	6. Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6 γ) διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς·	12 - Η αύξηση του βαθμού διασύνδεσης του πολιτιστικού αποθέματος με την τοπική οικονομία.
2	ΕΤΠΑ	8.000.000,00	2,30%	6. Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6δ) προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών·	13 - Η αύξηση του βαθμού εφαρμογής πλαισίου διαχείρισης των οικοτόπων 14 - Η αύξηση του βαθμού εξειδίκευσης του χωρικού σχεδιασμού στο τοπικό επίπεδο
2	ΕΤΠΑ	12.000.000,00	3,45%	6. Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6ε) ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνηση και απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου·	15 - Η βελτίωση των χαρακτηριστικών του φυσικού και δομημένου αστικού περιβάλλοντος
2	ΕΤΠΑ	56.466.223,00	16,23%	7. Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων	7 β) ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων·	16 - Η ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας
3	ΕΤΠΑ	17.352.931,00	4,99%	9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 α) επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωση των ανισοτήτων όσον αφορά στην κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθηση της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας	17 - Η αύξηση του αριθμού των παιδιών που καλύπτονται από υποδομές παιδικής φροντίδας για το σύνολο της Περιφέρειας 18 - Η βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας στο σύνολο των κατοίκων της Κρήτης
3	ΕΤΠΑ	20.783.891,00	5,97%	10. Επένδυση στην εκπαίδευση και κατάρτιση	10) επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης	19 - Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών εκπαίδευσης, στο σύνολο της Περιφέρειας

4	EKT	1.600.000,00	0,46%	8. Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	8 iii) αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων, πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	20 - Η βελτίωση της απασχόλησης στους τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης
4	EKT	2.747.676,00	0,79%	8. Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	8 v) προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	21 - Η βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού για την στήριξη των προτεραιοτήτων της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης
5	EKT	18.437.720,00	5,30%	9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 i) ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας	22 - Η βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης στην απασχόληση για μειονεκτούντα άτομα, που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας 23 - Η ενίσχυση της συμφιλώσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής των ατόμων που έχουν την ευθύνη της φροντίδας παιδιών σε νοικοκυριά που απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό
5	EKT	2.400.000,00	0,69%	9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 ii) κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ	24 - Η βελτίωση απασχολησιμότητας και ποιότητας ζωής των ατόμων περιθωριοποιημένων ομάδων
5	EKT	4.800.000,00	1,38%	9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 iii) καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών	25 - Ο περιορισμός των διακρίσεων και εμποδίων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεπαιθώσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού
5	EKT	19.200.000,00	5,52%	9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 iv) βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος	26 – Προαγωγή της πρόσβασης μειονεκτούντων ατόμων σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας

5	ΕΚΤ	4.000.000,00	1,15%	9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 ν) προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	27 – Ενίσχυση της ίδρυσης και λειτουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων
5	ΕΚΤ	4.000.000,00	1,15%	9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 vi) τις στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων	28 - Η βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης στην απασχόληση ειδικών ομάδων πληθυσμού
6	ΕΤΠΑ	3.500.000,00	1,01%			29 - Ενίσχυση των συστημάτων και των διαδικασιών διοίκησης και εφαρμογής του ΠΕΠ μέσω του ΕΤΠΑ
7	ΕΚΤ	1.072.226,00	0,31%			30 - Ενίσχυση των συστημάτων και των διαδικασιών διοίκησης και εφαρμογής του ΠΕΠ μέσω του ΕΚΤ

Περιγραφή των εναλλακτικών δυνατοτήτων

Οι εναλλακτικές δυνατότητες που εξετάστηκαν περιλαμβάνουν:

- Τη μηδενική λύση, δηλ. διατήρηση των σημερινών χαρακτηριστικών και της υπάρχουσας κατάστασης χωρίς καμία παρέμβαση
- Το προτεινόμενο Σενάριο 1, όπως έχει περιγραφεί παραπάνω και
- Ένα διαφοροποιημένο Σενάριο 2, ως προς το Σενάριο 1

Η εναλλακτική λύση που εξετάστηκε κατά το σχεδιασμό του ΕΠ, δηλ. το Σενάριο 2, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας στους τομείς τουρισμού/πολιτισμού/ περιβάλλοντος/ αγροδιατροφικού, στοχεύει στην περαιτέρω ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Αυτό προτείνεται να επιτευχθεί μέσω αυξημένης συμμετοχής των πόρων ΕΤΠΑ στον Άξονα Προτεραιότητας 1 και μείωση αντίστοιχα των πόρων στον Άξονα Προτεραιότητας 2.

Συγκεκριμένα στο σενάριο αυτό στον Άξονα Προτεραιότητας 1 πρόκειται να ενισχυθούν δράσεις που σχετίζονται με την προώθηση της δικτύωσης των επιχειρήσεων και των φορέων τεχνολογίας και γνώσης και τη δημιουργία συνεργατικών σχημάτων. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να βελτιωθεί η οργάνωσή τους καθώς και να διευκολυνθεί η προώθηση των προϊόντων τους σε μεγαλύτερες αγορές. Επιπλέον, προτείνονται δράσεις για την ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.

Αντίστοιχα, περιορισμός των πόρων στον Άξονα Προτεραιότητας 2 προβλέπεται για δράσεις ασφάλειας και αναβάθμισης του επαρχιακού και εθνικού οδικού δικτύου της Περιφέρειας καθώς και των λιμένων της Κρήτης.

Το προτεινόμενο Σενάριο 1, σε σύγκριση με το Σενάριο 2, στοχεύει σε μια ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη σε βάθος χρόνου, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στις άμεσες παραγωγικές επενδύσεις, αλλά και στην ποιότητα ζωής και την άρση των αποκλεισμών. Μέσα από αυτή τη θεώρηση επιδιώκεται η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης μέσω ανάδειξης και του οικοτουρισμού και της διασύνδεσης με τις περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος βελτιώνοντας την προσπελασιμότητα μεταξύ των περιοχών.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι στην περίπτωση του Σεναρίου 1, οι χρηματοδοτικές κατανομές προσεγγίζουν καλύτερα την πρόταση κατανομής των πόρων για την νέα Προγραμματική Περίοδο.

Σύντομη περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος

Η Περιφέρεια Κρήτης συγκεντρώνει το 5,4% του πληθυσμού της χώρας, με τάση αύξησης, αφού μεταξύ των απογραφών 2001 και 2011 ο πληθυσμός της αυξήθηκε κατά 3,65%. Ο πληθυσμός, με βάση την απογραφή του 1991 ήταν 540.054 κάτοικοι, με βάση την απογραφή του 2001 ήταν 601.131 κάτοικοι και σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ήταν 623.065 κάτοικοι, παρουσιάζοντας αύξηση 11,3% κατά την περίοδο 1991-2001 και 3,65% κατά την περίοδο 2001-2011.

Η Περιφέρεια Κρήτης συμμετέχει στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας σε ποσοστό της τάξεως του 5%. Συγκεκριμένα για το έτος 2008, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία των Περιφερειακών Λογαριασμών της Εθνικής Στατιστικής Αρχής, το ΑΕΠ της Κρήτης ανήλθε σε 12.854 εκατ. ευρώ και σε ποσοστό 5,4% του εθνικού ΑΕΠ (236.917 εκατ. ευρώ). Η

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, ως πολυπληθέστερη ενότητα, έχει την υψηλότερη συμμετοχή (52,06%) στο περιφερειακό ΑΕΠ, ακολουθούμενη από την ΠΕ Χανίων (23,07%), ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα διαμορφώνεται η συμμετοχή των ΠΕ Λασιθίου (12,89%) και ΠΕ Ρεθύμνου (11,98%).

Η περιφερειακή οικονομία εξειδικεύεται σε οικονομικές δραστηριότητες που συνδέονται με την αγροτική οικονομία (49% της απασχόλησης) και τον τουρισμό (31% της απασχόλησης). Με βάση την Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής ο τουρισμός και το εμπόριο συγκεντρώνουν το 35% της οικονομικής δραστηριότητας, η γεωργία το 9% και η μεταποίηση/ενέργεια καθώς και οι κατασκευές επίσης το 9% με τη διαχείριση ακινήτων να προσεγγίζει το 10% (από 8% το 2005). Τόσο ο τουρισμός όσο και το σημαντικό τμήμα της αγροτικής και μεταποιητικής παραγωγής απευθύνονται στις διεθνείς αγορές.

Παρακάτω περιγράφονται τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά ζητήματα που οφείλονται σε ανθρωπογενείς δραστηριότητες.

Στην περιφέρεια, οι περισσότερες Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων διαθέτουν τα επεξεργασμένα λύματα σε επιφανειακά ύδατα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μέρος των επεξεργασμένων λυμάτων χρησιμοποιείται για την άρδευση εκτάσεων. Μέχρι σήμερα λειτουργούν συνολικά 18 ΕΕΛ.

Με την ολοκλήρωση της τρέχουσας περιόδου θα έχουν καλυφθεί όλες οι ανάγκες της περιφέρειας σε δίκτυα και ΕΕΛ οικισμών Γ' Κατηγορίας πλην ενός (Παλαιόχωρα). Επιπλέον θα έχουν καλυφθεί σε σημαντικό βαθμό ανάγκες οικολογικά ευαίσθητων και παράκτιων περιοχών. Η συμπλήρωση του ελλείμματος των υποδομών περιοχών αυτής της κατηγορίας θα επιδιωχθεί με την νέα ΠΠ.

Σύμφωνα με τον αρχικό χαρακτηρισμό της συνολικής (ποιοτικής και ποσοτικής) κατάστασης των υπόγειων υδάτων, που περιλαμβάνονται στο υπό διαβούλευση Προσχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του ΥΔ Κρήτης, από τα 87 ΥΥΣ τα 10 χαρακτηρίστηκαν σε κακή κατάσταση που οφείλεται σε ανθρωπογενή επίδραση.

Αντίστοιχα, για τα επιφανειακά συστήματα του ΥΔ, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της εκτίμησης της οικολογικής κατάστασης τους, οι υδρολογικές λεκάνες της Κρήτης στην πλειοψηφία τους (63% των σταθμών δειγματοληψίας) είναι σε καλή και υψηλή οικολογική κατάσταση. Οι υδρολογικές λεκάνες του νομού Ηρακλείου, σε σχέση με αυτές των υπολοίπων νομών της Κρήτης, είναι οι πλέον υποβαθμισμένες. Στις πιθανές αιτίες αξιολογείται η μεγάλη έκταση αγροτικών καλλιεργειών η οποία επιβάρυνε με Ν και Ρ τα υδάτινα συστήματα του νομού, μέσω της έκπλυσης των υπολειμμάτων των λιπασμάτων και των πάσης φύσεως εντομοκτόνων, ζιζανιοκτόνων και μηκυτοκτόνων. Παράλληλα η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού στο νομό Ηρακλείου (305490 κάτοικοι, έναντι 156585 στο ν. Χανίων, 85609 στο ν. Ρεθύμνου και 75381 στο ν. Λασιθίου) καθώς και η αυξημένη ζήτηση νερού και ο μεγάλος όγκος οικιακών λυμάτων και στερεών αποβλήτων, συνέβαλαν στην υποβάθμιση των υδρολογικών λεκανών του νομού Ηρακλείου⁸.

Επίσης, στο Υδατικό Διαμέρισμα Κρήτης, η περιοχή της Μεσσαράς προτείνεται να ενταχθεί στις περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητες στη νιτρορύπανση.

Στην Περιφέρεια λειτουργούν ακόμα τρεις σταθμοί παραγωγής θερμοηλεκτρικής ενέργειας στην Ξυλοκαμάρα Χανίων, στα Λινοπεράματα Ηρακλείου καθώς και ο ατμοηλεκτρικός σταθμός (ΑΗΣ) Αθρινόλακκου Λασιθίου, με καύσιμο μαζούτ χαμηλού θείου και δυνατότητα καύσης φυσικού

⁸ ΥΠΕΚΑ, «Προσχέδιο Διαχείρισης των υδατικών πόρων του ΥΔ Κρήτης», Μάρτιος 2014.

αερίου. Σχεδιάζεται επίσης στο πλαίσιο της Συμφωνίας Γαζίου η μετεγκατάσταση του ΑΗΣ Λινοπεραμάτων στη θέση Κορακιά του Νομού Ηρακλείου στην οποία πρόκειται να δημιουργηθεί ένας νέος σύγχρονος Σταθμός παραγωγής, ισχύος 500 MW. Ο νέος σταθμός θα διαθέτει εγκαταστάσεις τερματικού Σταθμού Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου, έτσι ώστε όλο το παραγωγικό δυναμικό του Σταθμού να είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει το φυσικό αέριο μόλις αυτό καταστεί διαθέσιμο στο νησί (ΔΕΗ, 2008).

Σημαντικό μειονέκτημα αποτελεί η υψηλή εξάρτηση της Περιφέρειας Κρήτης από το πετρέλαιο (86% έναντι του εθνικού μέσου όρου 58%) καθώς και η εποχικότητα στη ζήτηση με αιχμή την τουριστική περίοδο.

Στην Περιφέρεια Κρήτης λειτουργούν 9 Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), από τους οποίους δεν έχει καταγραφεί κάποια διαρροή τα τελευταία χρόνια. Ο μόνος λειτουργών Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ), σύμφωνα με την τελευταία καταγραφή του Υπουργείου Περιβάλλοντος, είναι αυτός που βρίσκεται στο νησί της Γαύδου, ο οποίος εξυπηρετεί 98 κατοίκους. Έχουν ήδη ξεκινήσει οι διαδικασίες αντικατάστασής του με Σταθμό Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) προς τον ΧΥΤΑ Χανίων, καθώς και αποκατάστασης του χώρου.

Σύμφωνα με τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑΚ τίθενται στόχοι διαχείρισης των αποβλήτων βάσει της ισχύουσας εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Για την επίτευξη των στόχων αυτών προτείνονται υποδομές, οι οποίες περιλαμβάνουν (α) Σταθμούς Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ), (β) Δίκτυο Πράσινων Σημείων (Green Points), (γ) Μονάδες Μηχανικής Διαλογής και Επεξεργασίας, (ε) Μονάδες Επεξεργασίας Προδιαλεγμένου Οργανικού καθώς και Χώρους Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ). Επίσης, προβλέπεται το σταδιακό κλείσιμο και η αποκατάσταση όλων των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ).⁹

Σημαντικό ακόμα περιβαλλοντικό ζήτημα στην Περιφέρεια Κρήτης, λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της περιοχής, αποτελεί η προστασία της παράκτιας ζώνης από τη διάβρωση. Η διάβρωση αποτελεί φυσική διεργασία που εξελίσσεται στον χώρο και τον χρόνο. Τα τελευταία χρόνια η διάβρωση των ακτών αυξάνεται ραγδαία λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου, των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής αλλά και των ανθρωπογενών παρεμβάσεων στις παράκτιες ζώνες. Προκειμένου να περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις και να προληφθεί η περαιτέρω επιδείνωση του φαινομένου θα πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα χωροταξικής και περιβαλλοντικής πολιτικής. Να σημειωθεί ότι το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ της Κρήτης (ΦΕΚ 1486/Β'/10.10.2003) βρίσκεται σε διαδικασία αναθεώρησης.

Εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον

Η αξιολόγηση των επιμέρους ειδών δράσεων που προκύπτουν από την επιλογή των επενδυτικών προτεραιοτήτων και των ειδικών στόχων του νέου ΠΕΠ Κρήτης στοχεύει στον έγκαιρο εντοπισμό και εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων στο περιβάλλον, θετικών και αρνητικών, που μπορεί να επιφέρει η εφαρμογή του Προγράμματος.

Η αξιολόγηση πραγματοποιείται για τους τομείς που προβλέπονται από την Οδηγία 2001/42/ΕΚ και συγκεκριμένα:

- Ατμόσφαιρα – Κλίμα

⁹ Περιφέρεια Κρήτης, ΣΜΠΕ για την αναθεώρηση – επικαιροποίηση του ΠΕΣΔΑ Κρήτης, Μάρτιος 2012.

- Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα
- Υδάτινοι Πόροι
- Έδαφος – Τοπίο – Παράκτια ζώνη
- Πληθυσμός – Υγεία
- Πολιτιστική Κληρονομιά

Τα κριτήρια με τα οποία θα γίνει η αξιολόγηση σε αυτό το επίπεδο περιλαμβάνουν:

- Το είδος της επίπτωσης που αναμένεται, δηλ. αν πρόκειται για θετική, αρνητική ή ουδέτερη επίπτωση.
- Την ένταση της επίπτωσης, δηλ. αν πρόκειται για ασθενή, μέτρια ή σημαντική επίπτωση.
- Το χρονικό ορίζοντα εμφάνισης της επίπτωσης, βραχυ-, μέσο- ή μακροπρόθεσμα.
- Τη διάρκεια της επίπτωσης, δηλ. αν θα είναι βραχυχρόνια ή μόνιμη.
- Την προέλευση της επίπτωσης, αν πρόκειται για άμεση ή έμμεση επίπτωση ή αθροιστική.

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την αξιολόγηση του Προγράμματος συνοψίζονται παρακάτω ανά Άξονα Προτεραιότητας.

Στον **Άξονα Προτεραιότητας 1:** «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης», αναμένονται θετικές επιπτώσεις με την ενίσχυση των επιχειρήσεων για την ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων και πρακτικών με περιβαλλοντικά κριτήρια (π.χ. πρακτικές με σκοπό την εξοικονόμηση ενέργειας) καθώς και από την έρευνα και την ενσωμάτωση καινοτόμων τεχνολογιών στην επιχειρηματική δραστηριότητα σε βάθος χρόνου, όταν θα έχουν υιοθετηθεί πλήρως οι τεχνολογίες αυτές. Αρνητικές επιπτώσεις ενδέχεται να υπάρξουν στο περιβάλλον σε περίπτωση αύξησης της παραγωγικής δραστηριότητας (π.χ. τρόφιμα, τομέας τουρισμού), αν δεν υπάρξουν τα κατάλληλα μέτρα για την σωστή χωροθέτηση των επιχειρήσεων, την διαχείριση των υγρών και στερεών αποβλήτων, την σωστή αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

Στον **Άξονα Προτεραιότητας 2:** «Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη» περιλαμβάνονται κυρίως δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια αναμένεται σημαντική θετική επίπτωση από τις δράσεις ενεργειακής αναβάθμισης στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, από την διαχείριση των υγρών και στερεών αστικών αποβλήτων και των υδατικών πόρων. Επιπλέον οι δράσεις πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων προωθούν την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, μέσω της προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων από τις πυρκαγιές και μέσω της αντιπλημμυρικής προστασίας. Ταυτόχρονα ενισχύεται και η ασφάλεια του πληθυσμού. Ακόμα θετική επίπτωση αναμένεται και στην προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων μέσω του ολοκληρωμένου χωρικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και των δράσεων ανάδειξης της ιδιαίτερης βιοποικιλότητας της περιοχής ενώ η βιώσιμη αστική ανάπτυξη προωθεί φιλικά προς το περιβάλλον μέσα μεταφοράς και αναβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Η αναβάθμιση τμημάτων του οδικού δικτύου και των λιμένων της Κρήτης θα έχει θετική επίπτωση κυρίως στην ασφάλεια του πληθυσμού. Τέλος προβλέπονται δράσεις ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Από την άλλη πλευρά, αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από την κατασκευή των προβλεπόμενων υποδομών, οι οποίες όμως μπορούν να μετριαστούν με κατάλληλα μέτρα κατά τη φάση της περιβαλλοντικής αδειοδότησής τους. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις αρνητικές επιπτώσεις που αναμένονται από την

επέκταση των τουριστικών υποδομών, ώστε να προβλέπεται κατάλληλη διαχείριση των αυξημένων μετακινήσεων και των παραγόμενων αποβλήτων από την αύξηση των επισκεπτών στο νησί, καθώς και μέτρα προστασίας των παράκτιων περιοχών και της βιοποικιλότητας. Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται και από την αναβάθμιση του οδικού δικτύου, λόγω αύξησης των μεταφορών.

Στον **Άξονα Προτεραιότητας 3**: «Ενίσχυση της εκπαίδευσης και της κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη» αναμένονται ασθενείς αρνητικές επιπτώσεις από την κατασκευή υποδομών, οι οποίες όμως μπορούν να μετριαστούν με κατάλληλα μέτρα κατά τη φάση της περιβαλλοντικής αδειοδότησής τους. Θετική επίπτωση αναμένεται στην υγεία του πληθυσμού καθώς αναβαθμίζονται οι υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας.

Στον **Άξονα Προτεραιότητας 4**: «Πρωώθηση της απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές» δεν αναμένονται σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τις δράσεις κατάρτισης και συμβουλευτικής για την αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού και των επιχειρηματιών. Ωστόσο, μέσω του άξονα αυτού προωθείται η τόνωση της επιχειρηματικότητας και άρα αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις λόγω αύξησης της ζήτησης των φυσικών πόρων και αύξησης των παραγόμενων υγρών και στερεών αποβλήτων.

Στον **Άξονα Προτεραιότητας 5**: «Πρωώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη» δεν αναμένονται σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθώς προβλέπονται κυρίως δράσεις ενημέρωσης και εκπαίδευσης, οικονομικής ενίσχυσης και ενίσχυσης της απασχόλησης, όπως επίσης και σε συμπλήρωση υφιστάμενων κοινωνικών δομών και ενδεχομένως υποδομών μικρής κλίμακας.

Για την **αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων** που εντοπίστηκαν κατά τη φάση υλοποίησης του Προγράμματος προτείνονται τα ακόλουθα.

Σε ότι αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις που ενδέχεται να προκύψουν από την δημιουργία και επέκταση επιχειρηματικών και τουριστικών υποδομών και την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού προτείνονται:

- Οι νέες εγκαταστάσεις να χωροθετηθούν σε ήδη αδειοδοτημένες περιοχές, έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι τυχόν επιπτώσεις.
- Κατά τη φάση σχεδιασμού, επιλογή κατάλληλης χωροθέτησης οχλουσών δραστηριοτήτων ώστε να μην θίγουν τους οικοτόπους και να αποφεύγεται ο κατακερματισμός τους.
- Κατά τη φάση σχεδιασμού, επιλογή κατάλληλης χωροθέτησης οχλουσών δραστηριοτήτων ώστε να μην θίγουν περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- Χρήση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη και προστασία των φυσικών περιοχών.
- Χρήση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Επιλογή κατάλληλων συμπληρωματικών υποδομών, όπου απαιτείται, για την κατάλληλη διαχείριση και ασφαλή διάθεση των παραγόμενων υγρών και στερεών αποβλήτων (σε περίπτωση αύξησης επισκεπτών ή/και παραγωγικών δραστηριοτήτων).

- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης των υγρών αποβλήτων.
- Ενθάρρυνση για την εισαγωγή τεχνολογιών ανακύκλωσης και εξοικονόμησης νερού.
- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης των στερεών αποβλήτων.
- Καθορισμός των χρήσεων γης στις περιοχές παρέμβασης.

Σε ότι αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις που ενδέχεται να προκύψουν από την αύξηση του μεταφορικού έργου, λόγω αναβάθμισης του οδικού δικτύου προτείνονται:

- Εφαρμογή μέτρων σχετικά με την κυκλοφορία και τη βελτίωση της διασποράς των ρύπων (σε περιοχές που αναμένεται αυξημένη κίνηση οχημάτων).

Σε ότι αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις που ενδέχεται να προκύψουν από την αναβάθμιση των υποδομών υγείας και πρόνοιας και την ενίσχυση της λειτουργίας των κοινωνικών δομών προτείνεται:

- Επιλογή συμπληρωματικών υποδομών, όπου απαιτείται, για την κατάλληλη διαχείριση και ασφαλή διάθεση των παραγόμενων υγρών, στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας (σε περίπτωση αύξησης του εξυπηρετούμενου πληθυσμού).

Συγκεκριμένα για τις επιπτώσεις από τη *φάση κατασκευής των υποδομών* και για την πρόληψη των επιπτώσεων από την εφαρμογή του προγράμματος στην *ατμόσφαιρα*, οι βασικές κατευθύνσεις που προτείνονται είναι οι παρακάτω:

- Οι εργοταξιακές εγκαταστάσεις που εκπέμπουν σκόνη θα πρέπει να βρίσκονται σε απόσταση μεγαλύτερη από 500 m από κατοικίες και γενικότερα δομημένο αστικό περιβάλλον. Επίσης, θα είναι σε απόσταση τουλάχιστον 500 m από τα υδροτοπικά συστήματα.
- Οι εργοταξιακοί χώροι καθώς και οι περιοχές εκχωμάτωσης και επιχωμάτωσης θα πρέπει να διαβρέχονται συστηματικά (για τον περιορισμό της σκόνης) και θα πρέπει να υπάρχει ειδική μέριμνα για τη συλλογή των εργοταξιακών απορριμμάτων και αποβλήτων.
- Οι χωματουργικές εργασίες να περιορίζονται τα χρονικά διαστήματα που στην περιοχή πνέουν άνεμοι μεγάλης έντασης.
- Συχνή διαβροχή και κάλυψη των προϊόντων εκσκαφής και η κατά το δυνατόν συντομότερη μεταφορά στην περιοχή τελικής απόθεσης και διαμόρφωσης τους.
- Η μεταφορά χωματισμών και αδρανών υλικών θα πρέπει να γίνεται από καλυμμένα φορτηγά, ενώ θεωρείται αναγκαία η θέσπιση μέγιστων ορίων ταχύτητας σε όλες τις μη - ασφαλοστρωμένες επιφάνειες. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, όλα τα φορτηγά που μεταφέρουν χαλαρά υλικά (π.χ. προϊόντα εκσκαφής) θα πρέπει να είναι καλυμμένα (ΝΔ 4433/1964 Περί Μεταλλευτικών Ερευνών του Δημοσίου και άλλων τινών μεταλλευτικών διατάξεων όπως τροποποιήθηκε με το Ν 273/1976 ΕΤΚ 50/Α και ΥΑ ΙΙ-5η/Φ/17402/84ΕΤΚ 931/Β - Κανονισμός Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών). Επιπλέον, θα πρέπει να γίνεται επιλογή διαδρομών των βαρέων οχημάτων εξυπηρέτησης των εργοταξίων, ώστε να διέρχονται εκτός των κατοικημένων περιοχών, όπου αυτό είναι εφικτό. Την ευθύνη τήρησης των εν λόγω μέτρων στη θέση των εργοταξίων πρέπει να έχει η υπηρεσία επίβλεψης.

- Πλύσιμο τροχών όλων των οχημάτων που εξέρχονται από τον χώρο εργασιών με τη χρήση ειδικών διατάξεων.

Για την πρόληψη και μετριασμό των επιπτώσεων από την εφαρμογή του προγράμματος στη *Βιοποικιλότητα, χλωρίδα και πανίδα*, προτείνονται τα ακόλουθα:

- Η επίδραση του στην βιοποικιλότητα της περιοχής θα πρέπει να εξετάζεται κατά την πλήρη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των προβλεπόμενων εγκαταστάσεων και θα πρέπει να προτείνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων.
- Ο σχεδιασμός να είναι σε πλήρη συμβατότητα με το Ν. 3937/2011 «περί βιοποικιλότητας» και τα σχετικά Προεδρικά Διατάγματα και τις Αποφάσεις που αφορούν τις προστατευόμενες περιοχές. Να υλοποιούνται λεπτομερείς οικολογικές αξιολογήσεις όπου απαιτείται σύμφωνα με τους Ν. 3937/2011 και Ν. 4014/2011.

Για το μετριασμό των επιπτώσεων κατά τη φάση κατασκευής των υποδομών στους *υδάτινους πόρους* προτείνονται τα ακόλουθα:

- Απαγόρευση πλύσης του μηχανολογικού εξοπλισμού και των οχημάτων σε απόσταση μικρότερη των 100 m από το πλησιέστερο επιφανειακό υδατικό σώμα.
- Ιδιαίτερη προσοχή κατά την κατασκευή θα πρέπει να δοθεί ώστε να αποφευχθεί η διαρροή ουσιών από τα μηχανήματα ή / και τις εργασίες κατασκευής.
- Απαγορεύεται η απόρριψη στο έδαφος οποιωνδήποτε μη-βιοδιασπάσιμων ουσιών.
- Απαγόρευση διάθεσης χωματισμών στα επιφανειακά ύδατα. Απόθεση, έστω και προσωρινά, θα γίνεται τουλάχιστον 100 m μακριά από αυτά και με υλοποίηση έργων συγκράτησης τους από διαρροή.
- Μέριμνα για την αποφυγή απόθεσης προϊόντων εκσκαφής σε σημεία που υπάρχουν έργα αποχέτευσης και θα εμποδίζεται η επιφανειακή απορροή των υδάτων.
- Λελογισμένη χρήση του νερού για τη διαβροχή αδρανών υλικών και αποψιλωμένων επιφανειών (μείωση της εκπεμπόμενης σκόνης) και εφαρμογή και άλλων μέσων όπως η κάλυψη των αδρανών υλικών ή η κατασκευή περιφράξης.
- Αποφυγή ρύπανσης των επιφανειακών και υπόγειων νερών από κάθε είδους λάδια και καύσιμα, με την απαγόρευση της ανεξέλεγκτης διάθεσης τους. Ο κατασκευαστής πρέπει να μεριμνήσει (με ευθύνη της επιβλέπουσας αρχής) να οργανώσει κατάλληλα τα συνεργεία συντήρησης των μηχανημάτων του ώστε η αλλαγή των λαδιών και η τακτική συντήρηση τους να γίνεται σε οργανωμένους χώρους συνεργείων του εργοταξίου ή σε άλλους οργανωμένους χώρους (π.χ. συνεργεία σε κοντινούς οικισμούς). Απαγορεύεται η απόρριψη παλαιών λαδιών επί του εδάφους, ενώ η διαχείριση των μεταχειρισμένων ορυκτελαίων θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΔ 82 (ΦΕΚ 64/Α/02-03-2004).
- Λήψη από τον κατασκευαστή όλων των απαραίτητων μέτρων με σκοπό τη σωστή λειτουργία του εργοταξίου έτσι ώστε να περιοριστούν κατά το δυνατόν οι πιθανότητες ατυχήματος. Για την αντιμετώπιση όμως των ατυχημάτων θα πρέπει ο κατασκευαστής να διαθέτει στο συνεργείο του κατάλληλα υλικά (ειδικά ελαιοδιαλυτικά ή συναφή χημικά προϊόντα, πριονίδι κ.ά.). Παράλληλα, οι τροχοί των φορτηγών θα πρέπει να πλένονται πριν από την έξοδό τους από τα εργοτάξια, με κατάλληλη συλλογή των εκπλύσεων και αφαίρεση της λάσπης.

- Η διάθεση των λυμάτων του προσωπικού κατασκευής του έργου θα πρέπει να γίνεται ελεγχόμενα. Ο κατασκευαστής θα πρέπει να εγκαταστήσει στα εργοτάξια χημικές τουαλέτες, που το περιεχόμενό τους θα διατίθεται (με τα απαιτούμενα παραστατικά παράδοσης) προς επεξεργασία σε κατάλληλη μονάδα.
- Συλλογή των απορριμμάτων σε κάδους και διάθεσή τους σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Καμία καύση υλικών (λάστιχα, λάδια κλπ.) να μη γίνεται στην περιοχή του έργου.

Για την πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων του εξεταζόμενου προγράμματος στο έδαφος και στο τοπίο, προβλέπονται τα ακόλουθα:

- Κατάλληλος σχεδιασμός ώστε να αξιοποιούνται υποβαθμισμένες περιοχές και εδάφη αντί παραγωγικών εδαφών.
- Κατά τη φάση σχεδιασμού, επιλογή κατάλληλης χωροθέτησης δραστηριοτήτων ώστε να μην θίγουν περιοχές ιδιαίτερου πολιτιστικού, φυσικού ή αισθητικού χαρακτήρα.
- Απαγόρευση διάθεσης στερεών ή υγρών αποβλήτων, κατά την κατασκευή των έργων, στο έδαφος. Συλλογή και διάθεση τους σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.
- Μετά το πέρας των εργασιών κατασκευής θα πρέπει να γίνεται πλήρης αποκατάσταση των εργοταξιακών χώρων και επαναφύτευση με τοπικά ήδη βλάστησης.

Για τον μετριασμό των επιπτώσεων του εξεταζόμενου σχεδίου στον πληθυσμό και στην ανθρώπινη υγεία προβλέπονται τα ακόλουθα:

- Ο χρησιμοποιούμενος εξοπλισμός για την κατασκευή θα πρέπει, όσον αφορά στις εκπομπές θορύβου, να πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις που τίθενται από την ΚΥΑ 37393/2028 (ΦΕΚ 1418/Β/01-10-2003).
- Χρήση κινητών ηχοπετασμάτων και όλων των απαραίτητων μέτρων για την προστασία των οικισμών και κτισμάτων που βρίσκονται στην άμεση περιοχή των εργασιών.
- Απαγόρευση των εργασιών κατά τις ώρες κοινής ησυχίας στις άμεσες περιοχές των κατοικιών.
- Προτείνεται οι εργασίες που αναμένεται να προκαλέσουν σημαντική αύξηση θορύβου να πραγματοποιούνται την ίδια χρονική περίοδο, εκτός της τουριστικής περιόδου για το νησί, καθώς το ολικό επίπεδο θορύβου σε αυτή την περίπτωση δεν θα είναι σημαντικά μεγαλύτερο από ότι αν οι εργασίες αυτές πραγματοποιούνταν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Με αυτό τον τρόπο περιορίζεται χρονικά η επιβάρυνση του ακουστικού περιβάλλοντος.

Προτεινόμενο Σύστημα Παρακολούθησης

Σύμφωνα με την Οδηγία για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να παρακολουθούν τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις κατά την υλοποίηση του προγράμματος "ώστε, μεταξύ άλλων, να προσδιοριστούν οι απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και να είναι σε θέση να λαμβάνονται τα διορθωτικά μέτρα".

Τα κριτήρια σχεδιασμού του Συστήματος Παρακολούθησης της ΣΜΠΕ και η επιλογή των δεικτών, προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη ενσωμάτωση και ευκολότερη παρακολούθηση της περιβαλλοντικής συνιστώσας του Προγράμματος λαμβάνει υπόψη, πέρα από το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τη ΣΠΕ, και τις κατευθύνσεις του Πλαισίου Επίδοσης του

Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ 2014-2020), καθώς και τις Οδηγίες της Εθνικής Αρχής Συντονισμού του νέου ΕΣΠΑ για την παρακολούθηση της προόδου εφαρμογής.

Το σύστημα παρακολούθησης διαμορφώνεται ανά περιβαλλοντικό θεματικό τομέα ως προς τους οποίους έχουν εκτιμηθεί οι πιθανές σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Στο προτεινόμενο Σύστημα Παρακολούθησης έχουν ενσωματωθεί οι δείκτες εκρών που περιέχονται στα παραρτήματα των ειδικών κανονισμών των Ταμείων και έχουν προταθεί επιπλέον δείκτες όπου κρίνεται απαραίτητο για την παρακολούθηση των επιπτώσεων των δράσεων του Προγράμματος.

Στον Πίνακα που ακολουθεί αναφέρονται οι Δείκτες Παρακολούθησης με τη μονάδα μέτρησης τους, οι πηγές δεδομένων και η συχνότητα άντλησης των απαιτούμενων στοιχείων και πληροφοριών για την αποτελεσματική παρακολούθηση τους.

Πίνακας: Δείκτες Παρακολούθησης

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Άξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
Ατμόσφαιρα – Κλιματική αλλαγή				
Μείωση της ετήσιας κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας των δημόσιων κτιρίων (Κοινός Δείκτης - CCI)	KWh/έτος	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ • Ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων • Μείωση ενεργειακής κατανάλωσης στο δημόσιο φωτισμό • Εφαρμογή καινοτόμων λύσεων και τεχνολογιών για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας συστημάτων υψηλής ενεργειακής κατανάλωσης και προώθηση των ΑΠΕ
Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης (Κοινός Δείκτης - CCI)	Νοικοκυριά	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ • Ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών
Εκτιμώμενη ετήσια μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου (Κοινός Δείκτης - CCI)	Τόνοι ισοδύναμου CO ₂	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.), Εκθέσεις	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ • Ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων και κατοικιών • Μείωση ενεργειακής κατανάλωσης στο δημόσιο φωτισμό

**Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος
Κρήτης 2014-2020**

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Αξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
		ατμοσφαιρικής ρύπανσης		• Προμήθεια οχημάτων φιλικών στο περιβάλλον • Εφαρμογή καινοτόμων λύσεων και τεχνολογιών για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας συστημάτων υψηλής ενεργειακής κατανάλωσης και προώθηση των ΑΠΕ
Ποσοστό μείωσης εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου	%	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.), Εκθέσεις ατμοσφαιρικής ρύπανσης	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ • Ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων και κατοικιών • Μείωση ενεργειακής κατανάλωσης στο δημόσιο φωτισμό • Προμήθεια οχημάτων φιλικών στο περιβάλλον • Εφαρμογή καινοτόμων λύσεων και τεχνολογιών για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας συστημάτων υψηλής ενεργειακής κατανάλωσης και προώθηση των ΑΠΕ
Ποσοστό μείωσης της ετήσιας κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας των δημόσιων κτιρίων	%	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ • Ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων • Μείωση ενεργειακής κατανάλωσης στο δημόσιο φωτισμό • Εφαρμογή καινοτόμων λύσεων και τεχνολογιών για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας συστημάτων υψηλής ενεργειακής κατανάλωσης και προώθηση των ΑΠΕ
Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα - Πανίδα				
Επιφάνεια οικοτόπων που ενισχύονται με στόχο να αποκτήσουν καλύτερο καθεστώς	εκτάρια	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ • Δράσεις που θέτουν σε εφαρμογή σχέδια Διαχείρισης των περιοχών NATURA 2000

**Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος
Κρήτης 2014-2020**

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Αξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
διατήρησης (Κοινός Δείκτης - CCI)		Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)		- Υποδομές - Δράσεις προστασίας και ανάδειξης των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας της Κρήτης - Πράσινες Υποδομές – οικολογικές διαδρομές
Ύδατα				
Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων (Κοινός Δείκτης - CCI)	Ισοδύναμος πληθυσμός	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ - Συμπλήρωση και σταδιακή ολοκλήρωση υποδομών συλλογής και επεξεργασίας των αστικών λυμάτων στην Κρήτη - Δράσεις /έργα που θέτουν σε εφαρμογή το Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής της Κρήτης σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ
Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού (Κοινός Δείκτης - CCI)	πληθυσμός	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ - Αναβάθμιση- συμπλήρωση δικτύων και συστημάτων ύδρευσης - Δράσεις /έργα που θέτουν σε εφαρμογή το Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής της Κρήτης σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ
Ποσοστό επιφανειακών και υπόγειων ΥΣ ανά κατηγορία (οικολογική και χημική κατάσταση επιφανειακών ΥΣ και χημική και ποσοτική κατάσταση υπόγειων ΥΣ) βάσει των αποτελεσμάτων του προγράμματος παρακολούθησης των Σχεδίων Διαχείρισης των ΛΑΠ.	%	Διαχειριστικό Σχέδιο ΛΑΠ Κρήτης	2019	ΑΠ2/ - Συμπλήρωση και σταδιακή ολοκλήρωση υποδομών συλλογής και επεξεργασίας των αστικών λυμάτων στην Κρήτη - Αναβάθμιση- συμπλήρωση δικτύων και συστημάτων ύδρευσης - Δράσεις /έργα που θέτουν σε εφαρμογή το Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής της Κρήτης σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ

**Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος
Κρήτης 2014-2020**

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Αξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
Έδαφος – Τοπίο – Παράκτια Ζώνη				
Πρόσθετη δυναμικότητα ανακύκλωσης αποβλήτων (Κοινός Δείκτης - CCI)	Τόνοι/έτος	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ - Δράσεις ανακύκλωσης απορριμμάτων (διαλογή στην πηγή κλπ) - Καινοτόμες εφαρμογές διαχείρισης απορριμμάτων στο πλαίσιο του ΠΕΣΔΑΚ ΑΠ1/ - Εξοπλισμοί - υποδομές που υποστηρίζουν την εφαρμοσμένη έρευνα και καινοτομία καθώς και την παροχή καινοτόμων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, στους τομείς προτεραιότητας της RIS Crete. - Ενίσχυση επιχειρήσεων για την ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων ή/και πρακτικών και με τη χρήση vouchers
Μελέτες ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ	αριθμός	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ - Μελέτες ΣΧΟΑΠ - Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες (ΠΕΧΠ) - Μελέτες εξειδίκευσης των Σχεδίων Δράσης των νέων Χωροταξικών Σχεδίων
Ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (Κοινός Δείκτης - CCI)	m ²	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ - Δράσεις για την βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπτυξη και την αναζωογόνηση των πόλεων - Δράσεις περιορισμού του θορύβου σε κατοικημένες περιοχές - Ποδηλατόδρομοι
Πληθυσμός - Υγεία				
Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά έργα (Κοινός Δείκτης -	Φυσικά πρόσωπα	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής,	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ Υποστήριξη φορέων, για εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης καταστροφών και εφαρμογή αυτών με

**Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος
Κρήτης 2014-2020**

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Άξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
CCI)		Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)		την υλοποίηση των απαιτούμενων δράσεων (εξοπλισμοί, ευαισθητοποίηση-ενημέρωση κλπ) • Κατασκευή έργων υποδομής για προστασία από φυσικές καταστροφές
Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα δασικής πυροπροστασίας (Κοινός Δείκτης - CCI)	Φυσικά πρόσωπα	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ • Υποστήριξη φορέων, για εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης καταστροφών και εφαρμογή αυτών με την υλοποίηση των απαιτούμενων δράσεων (εξοπλισμοί, ευαισθητοποίηση-ενημέρωση κλπ) • Κατασκευή έργων υποδομής για προστασία από φυσικές καταστροφές
Πολιτιστική Κληρονομιά				
Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών	Αριθμός επισκεπτών	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ • Συμπλήρωση / αναβάθμιση μουσείων • Ανάδειξη μνημείων • Αναβάθμιση χώρων πολιτιστικού / ιστορικού ενδιαφέροντος • Δημιουργία Υποδομών σύγχρονου πολιτισμού • Εκδηλώσεις και δραστηριότητες που προάγουν τον σύγχρονο πολιτισμό με έμφαση στην εδραίωση θέσης διεθνούς εμβέλειας • Τουριστική Προβολή